

Οι Φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης δημιουργούν ψηφιακά συμμετοχικά βίντεο για την αειφορία

Dr. Μιχάλης Κλεισαρχάκης¹
kleisarx@edc.uoc.gr

Περίληψη

Η τεχνολογία έχει διεισδύσει σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής μας, και μπορεί να σταθεί αρωγός μας και στην προσπάθειά μας για μάθηση. Ιδιαίτερα στην εκπαίδευση παίζει πρωταρχικό ρόλο, καθιστώντας τον καθένα από μας ικανό για συμμετοχική, μετασχηματιστική μάθηση, με κύριο μέσο το συμμετοχικό βίντεο. Στην έρευνα αυτή έγινε η προσπάθεια να χρησιμοποιηθεί το Συμμετοχικό Βίντεο (ΣΒ) στην προώθηση της γνώσης και τον μετασχηματισμό των απόψεων των ανθρώπων πάνω σε καθημερινά θέματα που τους αφορούν άμεσα με έμφαση στην αειφορία. Η εργασία αυτή εκπονήθηκε από τους φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2017 – 2018 & 2018 – 2019. Συνολικά συμμετείχαν 60 φοιτητές 3ου και 4ου έτους, οι οποίοι χωρίστηκαν σε ομάδες 3-4 ατόμων. Χρησιμοποιήθηκαν συμμετοχικές τεχνικές, όπως συζητήσεις ομάδων, μεμονωμένες συνεντεύξεις και σενάρια γραφής. Το ΣΒ δημιουργήθηκε με τη χρήση κινητών τηλεφώνων και εφαρμογών Web 2. Με το ΣΒ οι δημιουργοί κατάφεραν να μετασχηματίσουν τις απόψεις της τοπικής κοινωνίας σχετικά με τα προβλήματα που ταλανίζουν την καθημερινότητά τους.

Λέξεις Κλειδιά: Συμμετοχικό βίντεο, Μετασχηματιστική Μάθηση, αειφόρος ανάπτυξη

Abstract

Technology has penetrated all aspects of our lives, and it can also help us in our quest for learning. Particularly in education, it plays a pivotal role, making each one of us capable of participatory, transformational learning, with a primary focus on Participatory Video. This study sought to use Participatory Video (PV) to promote knowledge and transform people's views on everyday issues that are of direct concern to them with a focus on sustainability. This research was prepared by the students of the Department of Primary Education of the University of Crete during the academic years 2017 - 2018 & 2018 - 2019. A total of 60 3rd and 4th year students were divided into groups of 3-4 persons. Participatory techniques such as group discussions, individual interviews, and writing scenarios were used. PV was created using mobile phones and Web2 applications. With PV, creators were able to transform the views of the local community on the problems that plague their daily lives.

Key words: Participatory Video (PV), Transformational learning, Sustainability

¹ Διδάσκων (Ε.ΔΙ.Π.) Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Κρήτης

1. Εισαγωγή

Με τον όρο Συμμετοχικό Βίντεο (ΣΒ) “Participatory Video” εννοούμε μια διαδικασία, που συνεπάγεται την εμπλοκή των ανθρώπων χωρίς προηγούμενη εμπειρία παραγωγής βίντεο, όπου δημιουργούν με την δική τους οπτική γωνία ένα βίντεο σχετικό με θέματα που τους ενδιαφέρουν όχι τόσο με επίκεντρο το ίδιο το προϊόν αλλά ως μια διαδικασία ανάλυσης και αλλαγής συγκεκριμένων απόψεων (Lunch & Lunch, 2006). Ένας άλλος ορισμός του συμμετοχικού βίντεο που παρουσιάζεται στην βιβλιογραφία (Milne et. al., 2012) είναι: “Μια συνεργατική προσέγγιση για τη συνεργασία με μια ομάδα ή μια κοινότητα στη διαμόρφωση και τη δημιουργία του δικού τους βίντεο, προκειμένου να ανοίξουν χώρους για μάθηση και επικοινωνία και να επιτρέψουν θετικές αλλαγές και μετασχηματισμούς”.

Ως πρώτο παράδειγμα της συμμετοχικής παραγωγής βίντεο έχει καταγραφεί στην βιβλιογραφία το 1967 από τους κατοίκους του νησιού Fogo, Οι δημιουργοί έθεσαν ως στόχο να δείξουν ότι η φτώχεια δεν θα μπορούσε απλώς να περιοριστεί στην οικονομική στέρηση και ότι έπρεπε επίσης να αντιμετωπιστούν παράγοντες όπως η απομόνωση της υπαίθρου και η αδυναμία πρόσβασης σε μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας. Η διαδικασία του Fogo ξεκίνησε με τη μαγνητοσκόπηση των απόψεων των μελών της κοινότητας και την προβολή τους σε μέλη άλλων απομονωμένων κοινοτήτων στο νησί. Τριάντα πέντε προβολές σε ένα συνδυασμένο ακροατήριο 3000 νησιωτών (60% του συνολικού πληθυσμού) χρησιμοποιήθηκαν για τον εντοπισμό ορισμένων βασικών κοινών προβληματικών ζητημάτων. Η ταινία των νησιωτών παρουσιάστηκε έπειτα στον Πρωθυπουργό του Καναδά και ο Υπουργός Αλιείας κατέγραψε μια κινηματογραφική απάντηση όπου παρουσιάστηκε στην κοινότητα και από τον διάλογο αυτό συμφωνήθηκε ένα αναθεωρημένο πρόγραμμα νησιωτικής ανάπτυξης. Η διαδικασία Fogo καταγράφηκε ως μια πρωτότυπη διαδικασία επικοινωνίας για την προώθηση του διαλόγου και της κοινωνικής αλλαγής και από τότε χρησιμοποιήθηκε σε πολλές τοποθεσίες σε όλο τον κόσμο (Roberts, 2015).

2. Χαρακτηριστικά του ΣΒ

Οι White και Patel (1994) δίνουν έμφαση σε ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των ΣΒ, που είναι η υιοθέτησή τους από μια οριζόντια και όχι κάθετη χρήση του βίντεο. Αυτός ο τύπος δραστηριότητας μπορεί να ξεκινήσει ως μια ανταλλαγή επικοινωνίας σε ατομικό επίπεδο, αλλά και από ομάδα σε ομάδα και περιοχή σε περιοχή. Τα μηνύματα που δημιουργούνται μέσω της βιντεοκάμερας μπορούν να ληφθούν από ένα μέρος στο άλλο και να μοιραστούν απευθείας με τους ανθρώπους. Σε αντίθεση με άλλα είδη βίντεο, το ΣΒ περιλαμβάνει την παράδοση του ελέγχου της διαδικασίας λήψης βίντεο σε άπειρους χρήστες, προκειμένου να τους επιτρέψει να διερευνήσουν ζητήματα που επηρεάζουν τη ζωή τους και να εκφράσουν τα συμπεράσματά τους με δικά τους λόγια και εικόνες (White, 2003). Οι Shaw και Robertson χαρακτηρίζουν το ΣΒ ως “μια διαδικασία παραγωγής πολυμέσων για να ενδυναμώσει τους ανθρώπους με την εμπιστοσύνη, τις δεξιότητες και τις πληροφορίες που χρειάζονται για να αντιμετωπίσουν τα δικά τους ζητήματα”. Τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια το ΣΒ έχει γίνει ένα δημοφιλές στοιχείο των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών λόγω των ισχυρισμών ότι, μεταξύ άλλων, η διαδικασία μπορεί να ωφελήσει την εκτίμηση των συμμετεχόντων, να ενισχύσει την πρακτική των ανθρώπων και να χρησιμεύσει ως αποτελεσματικός μηχανισμός για την ενίσχυση ομάδων ώστε να επηρεάσουν την ευρύτερη κοινωνία για ένα είδους κοινωνικής αλλαγής (Shaw & Robertson, 1997).

Το ΣΒ είναι μια επαναληπτική διαδικασία με την οποία τα μέλη μιας κοινότητας χρησιμοποιούν βίντεο για να τεκμηριώσουν καινοτομίες και ιδέες ή να επικεντρωθούν σε θέματα που επηρεάζουν το περιβάλλον τους (Lunch, 2005). Η χρήση του βίντεο ως συνεργατική δραστηριότητα για την υποστήριξη και τη διαμεσολάβηση κοινωνικών διαδικασιών αποτελεί μια

μοναδική προσέγγιση μιας διαδικασίας σε πραγματικό χρόνο (Shaw & Robertson 1997). Πρόκειται για μια αναδυόμενη διαδικασία αλληλεπίδρασης μεταξύ των συμμετεχόντων και του εξωτερικού κόσμου, η οποία προτίθεται να οικοδομήσει την επιρροή των ομάδων σε μια κοινωνική ατζέντα. Το βίντεο θεωρείται ένα καλό συμμετοχικό εργαλείο για τους παρακάτω λόγους (Kemmis & McTaggart, 2005):

- Η υλοποίηση και η αναπαραγωγή του παρέχει τη λογική της αυτο-έκφρασης και της ομαδικής συζήτησης.
- Ως δημιουργικό μέσο, το βίντεο είναι προσβάσιμο και εύκολο στη χρήση.
- Το ΣΒ είναι μια δραστηριότητα ομάδας που μπορεί να προωθήσει μια δυναμική και συνεργατική δράση χωρίς αποκλεισμούς.
- Ως ένα προφορικό και οπτικό μέσο, το οποίο δεν εξαρτάται από τον γραπτό λόγο, το βίντεο παρέχει ένα διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας με την κοινωνία χωρίς να χρειάζεται να εκφραστούν οι δημιουργοί του αυτοπροσώπως.

3. Τα στάδια υλοποίησης ενός συμμετοχικού βίντεο

Τα στάδια υλοποίησης ενός συμμετοχικού βίντεο που παρουσιάζονται στην βιβλιογραφία είναι (Shaw, 2012):

- **Στάδιο 1 (Δημιουργία ευνοϊκού περιβάλλοντος για ομαδικό διάλογο).** Το πρώτο στάδιο επικεντρώνεται στην παρακίνηση των ατόμων να συμμετάσχουν σε ένα ομαδικό διάλογο στον νέο κοινωνικό χώρο της δημιουργία του βίντεο. Οι εργασίες του έργου ξεκινούν αφού πρώτα χωριστούν οι αρχικοί συμμετέχοντες σε μικρές κλειστές ομάδες (3-4 ατόμων). Οι εμπειρίες των συμμετεχόντων βρίσκονται στο επίκεντρο της δράσης, ως υποκείμενα των δικών τους εκτιμήσεων. Η πρόθεση σε αυτό το στάδιο είναι να οικοδομηθεί η ατομική εμπιστοσύνη, μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ των μελών της ομάδας. Σε αυτό το στάδιο τα μέλη της ομάδας συμμετέχουν σε μια διαδικασία βιωματικής εκμάθησης μέσω ασκήσεων χρησιμοποιώντας συγκεκριμένο τεχνολογικό εξοπλισμό για την δημιουργία του βίντεο. Η επιτυχής χρήση του εξοπλισμού βίντεο είναι σημαντική για τη δημιουργία μιας αίσθησης που μπορεί να δημιουργήσει μια αίσθηση ευχαρίστησης, ειδικά τους συμμετέχοντες που είναι τεchnοφοβικοί. Ο άλλος κύριος στόχος σε αυτό το στάδιο είναι η χρήση των δραστηριοτήτων βίντεο για τη δημιουργία μιας δυναμικής της ομάδας. Οι συμμετέχοντες γυρίζουν στην κάμερα σε άλλους συμμετέχοντες ή μιλούν στο μικρόφωνο. Ο επιβλέπων την διαδικασία θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι στις διαδικασίες που περιγράφηκαν σε αυτό το στάδιο δεν κυριαρχούνται από ένα ή δύο άτομα με περισσότερες γνώσεις και δεξιότητες.
- **Στάδιο 2 – Δημιουργία κλίματος συνεργασίας και επικοινωνίας μέσω της παραγωγής πρώτων δειγμάτων.** Το δεύτερο στάδιο προχωρά μέσα από τις εξελικτικά αναπτυσσόμενες ασκήσεις βίντεο. Κάθε άσκηση περιλαμβάνει τρία μέρη σε μορφή κυκλικής διαδικασίας (εγγραφή, αναπαραγωγή και προβληματισμό). Η επικοινωνιακή λειτουργία του βίντεο σε αυτό το στάδιο έχει ως στόχο να δομήσει και να συστηματοποιήσει μια εξέλιξη από την ατομική έκφραση, μέσω της εσωτερικής

συζήτησης μεταξύ των συμμετεχόντων, προς τον προσδιορισμό μιας κοινής εστίασης ομάδας. Η εγγραφή βίντεο και η αναπαραγωγή, βοηθά τους συμμετέχοντες να σταθούν πίσω από την εμπειρία τους και να προβληματιστούν με κάποια απόσταση. Μέσω επαναλαμβανόμενων κύκλων ενεργειών προβολής και προβληματισμού, μια ομάδα μπορεί να αναδείξει προβλήματα, να αυξήσει την ευαισθητοποίηση και να αναδιαμορφώσει τη δική της άποψη.

- **Στάδιο 3 - Παραγωγή Συνεργατικού βίντεο.** Το τρίτο στάδιο της διαδικασίας περιλαμβάνει την διαδικασία υλοποίησης του βίντεο για να γνωστοποιήσουν οι συμμετέχοντες τις εμπειρίες, τις ιστορίες, τις ιδέες ή τις απόψεις τους σε ένα εξωτερικό κοινό. Σε αυτό το στάδιο, το βίντεο λειτουργεί ως δημιουργικό μέσο εστιάζοντας στην εξωτερική επικοινωνία. Οι συμμετέχοντες δεν αναμένεται να προγραμματίσουν ένα πλήρες βίντεο εκ των προτέρων, όταν δεν έχουν προηγούμενη εμπειρία παραγωγής. Αντ' αυτού, η παραγωγή βίντεο εξελίσσεται ως μια επαναληπτική διαδικασία, με νέα μέρη του να προγραμματίζονται, και να σεναριοποιούνται, μετά από προβληματισμό για το τελευταίο μέρος που έχει υλοποιηθεί και αξιολογώντας τις τρέχουσες ανάγκες. Αυτή η δομή μεγιστοποιεί τη δυνατότητα συμμετοχής και την δημιουργικότητα των συμμετεχόντων.
- **Στάδιο 4 - Αύξηση της συμμετοχικής κοινωνικής επιρροής μέσω του εξωτερικού διαλόγου.** Σε αυτό το στάδιο οι συμμετέχοντες αλληλοεπιδρούν με άλλους ανθρώπους μέσω της παραγωγής βίντεο αλλά και της προβολής του βίντεο σε ευρύτερα κοινωνικά φόρουμ. Κάνοντας ένα βίντεο τους δίνεται η δυνατότητα να κάνουν ερωτήσεις σε ανθρώπους στους οποίους κανονικά δεν θα μιλούσαν. Παρουσιάζοντας τα τελικά βίντεο, σημαίνει ότι άλλοι ακούν αυτό που έχουν να πουν, γιατί αυτή είναι η σύμβαση της σχέσης παραγωγού-ακροατηρίου. Μέσω της ενεργούς συμμετοχής τους στη συνεργατική παραγωγή, στην πραγματικότητα γίνονται κοινωνικοί παράγοντες στον ευρύτερο κόσμο. Η παραπάνω διαδικασία μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικές βελτιώσεις.

Τα παραπάνω στάδια μπορούν να εμπλουτιστούν με 10 διακριτές διαδικασίες (Lu&Lu, 2006) που θα βελτιώσουν την παραγωγή του ΣΒ και θα ενδυναμώσουν τον σκοπό υλοποίησης του. Αυτές συγκεκριμένα είναι:

1. **Διαδικασία εκπαίδευσης.** Μια τοπική ομάδα εκπαιδεύεται σε δεξιότητες βίντεο και διευκόλυνσης, κατανέμοντας έτσι τις δεξιότητες στην κοινότητα και την οικοδόμηση ικανοτήτων.
2. **Δημιουργία εμπιστοσύνης.** Η ομάδα έχει συνδέσεις με τις λεγόμενες "δυσπρόσιτες" ομάδες. Παίρνουν τη διαδικασία διαβούλευσης για το που οι άνθρωποι αισθάνονται πιο άνετα: το κέντρο της κοινότητας ή το σημείο συνάντησης, τα drop-ins, τα καφέ, τα προστατευόμενα σπίτια, το πηγάδι, το χώρο πλύσης ρούχων κλπ.
3. **Η ομάδα εκπαιδεύει και υποστηρίζει άλλες ομάδες** για να χρησιμοποιήσει το βίντεο για να καταγράψει τις απόψεις τους. Εκείνοι που αναθέτουν τη διαβούλευση μπορούν να αποφασίσουν να χρησιμοποιήσουν τυποποιημένες ερωτήσεις για συνεντεύξεις βίντεο που ταιριάζουν με αυτές που έχουν γραφτεί στα ερωτηματολόγια. Εναλλακτικά, αυτά μπορούν να παραμείνουν ανοιχτά για τις ομάδες να τα διαφοροποιήσουν καθώς ετοιμάζονται να κινηματογραφήσουν.

4. **Τα σχέδια επεξεργασίας του βίντεο παράγονται σε διάφορα στάδια** και προβάλλονται στις ομάδες, έτσι ώστε οι διαμεσολαβητές να λαμβάνουν ανατροφοδότηση για να τους βοηθήσουν να δημιουργήσουν μια πραγματική εικόνα των διαφορετικών απόψεων στο τελικό βίντεο.
5. **Επανεξέταση των ομάδων** αρκετές φορές αναπτύσσει εμπιστοσύνη και επιτρέπει στους ανθρώπους να μάθουν για τη θεσμοθετημένη διαδικασία, να κατανοήσουν τον τρόπο και τον λόγο λήψης αποφάσεων και να παρακολουθήσουν το έργο καθώς εξελίσσεται.
6. Το τελικό βίντεο αντανακλά την πλούσια ποικιλία μιας κοινότητας, **δίδοντας φωνή σε όσους σπάνια ακούγονται**.
7. Κάποιος συναντά τους ντόπιους πρόσωπο με πρόσωπο, καθώς το βίντεο **καταγράφει τα συναισθήματα και την πλούσια προσωπικότητα** της κοινότητας. Τα ερωτηματολόγια και τα στατιστικά στοιχεία δεν μας δίνουν την ανθρώπινη σύνδεση στην κατανόηση του τι πραγματικά θέλουν οι άνθρωποι.
8. Όλα τα βίντεο μεταγράφονται, δακτυλογραφούνται και προστίθενται στα δεδομένα που συλλέγονται από την ευρύτερη διαδικασία διαβούλευσης, έτσι ώστε **οι απόψεις που έχουν τραβηχτεί στην ταινία να ακουστούν εξίσου με τις απόψεις που συλλέγονται** στα ερωτηματολόγια, από το πόρτα σε καθώς και άλλες μεθόδους.
9. **Το βίντεο μπορεί να παρουσιαστεί** στους συμβούλους, τους μηχανικούς και στους εκπροσώπους της κοινότητας για να επηρεάσει άμεσα τη λήψη αποφάσεων.
10. Με την αναπαραγωγή των ΣΒ, οι άνθρωποι είναι σε θέση να προσθέσουν τις ιδέες τους και να μοιραστούν τις ανησυχίες τους, ως διαδικασία οικοδόμησης συναίνεσης.

4. Το συμμετοχικό βίντεο ως μια μαθησιακή διαδικασία

Στο ΣΒ, η δημιουργία μιας ταινίας δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά η εστίαση είναι δημιουργία μάθησης στους συμμετέχοντες. Ένα μέρος σε αυτή την μαθησιακή διαδικασία είναι και η ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, όμως τα κύρια οφέλη είναι σε κοινωνικό επίπεδο. Στην ορθή πρακτική, η τεχνολογία γίνεται ένας τρόπος για να κατευθύνει την προσοχή των συμμετεχόντων, και οι δραστηριότητες περιστρέφονται γύρω από τις ανάγκες τους. Το βίντεο χρησιμοποιείται για να αναπτύξει την εμπιστοσύνη και την αυτοεκτίμησή τους, και να ενθαρρύνει την δημιουργική έκφρασή τους με στόχο την ανάπτυξη μιας κριτικής συνείδησης και να παράσχει ένα μέσο επικοινωνίας με τους άλλους (Shaw & Robertson, 1997). Ο White (2003) όσο και ο Shaw & Robertson (1997) μελετώντας την χρήση του βίντεο σε ομάδες, κατέληξαν ότι το ίδιο σημαντικό είναι το τελικό αποτέλεσμα ως προϊόν αλλά και ως διαδικασία. Ωστόσο, υπάρχει μια ισχυρή αίσθηση ότι ενώ το προϊόν είναι σημαντικό, ως διαδικασία είναι πρωταρχική. Για παράδειγμα, για τους Shaw & Robertson, η συμμετοχή διακρίνεται από τη μη συμμετοχή μέσω τεχνικής εστίασης και το βίντεο μη συμμετοχής εμφανίζεται όταν η ποιότητα μιας παραγωγής δημιουργεί υπερβολική ανησυχία εις βάρος της αλληλεπίδρασης με τους συμμετέχοντες. Ένας σημαντικός ισχυρισμός σχετικά με το ΣΒ είναι ότι προσελκύει τους ανθρώπους σε ενεργούς ρόλους σε σχέση με μια ταινία και μια παραγωγή στην τηλεόραση, που αποτελούν την κυρίαρχη πολιτισμική μορφή στις περισσότερες κοινωνίες. Για τους Shaw & Robertson (1997: 14), μεγάλο μέρος της δυνατότητας του συμμετοχικού βίντεο προκύπτει λόγω της ενεργοποίησης των συμμετεχόντων ως κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων. Το ΣΒ δίνει τη δυνατότητα ξεχωριστής έκφρασης και μπορεί να παρακάμψει ορισμένες από τις τυπικές θεσμικές δομές της γνώσης που εμποδίζουν την έκφραση των αναγκών και της σκέψης των συμμετεχόντων. Ο ισχυρισμός εδώ στηρίζεται

στην ιδέα ότι τα άτομα μπαίνουν σε μια μορφή έκφρασης που είναι εξοικειωμένα με το έμφυτο γραμματισμό τους. Ο Swaneroel (2008) τονίζει ότι οι δάσκαλοι είναι βασικοί συντελεστές στον ρόλο της εκπαίδευσης στην αλλαγή και στην αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των αλλαγών στην τάξη. Αυτό μπορεί να συμβεί μόνο αν αισθάνονται εμπιστοσύνη και μπορούν να λειτουργήσουν ως πρότυπα και παράγοντες κοινωνικής αλλαγής και είναι σε θέση να «ανακαλύψουν πώς να συμμετάσχουν στον μετασχηματισμό του κόσμου τους», (Mayo, 1999). Ενώ δεν προτείνουμε μια τέτοια μεγαλοπρεπή μεταμόρφωση, οι δάσκαλοι, μέσα από αυτό το συμμετοχικό έργο, ανακάλυψαν (ή ανακαλύφθηκαν ξανά) πώς θα μπορούσαν να αναλάβουν τον ποιμαντικό τους ρόλο και να συμβάλουν στη μετατροπή της επαγγελματικής πρακτικής τους και στη διαφορά στη ζωή των μαθητών.

Ο Pring (2001: 101) αναφέρεται στην εκπαίδευση ως "ηθική πρακτική", διότι βασίζεται σε ηθικές ρίζες και εξυπηρετεί την ευημερία των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί ανταποκρίνονται στα ζητήματα της εκπαίδευσης, αντλώντας από την προσωπική τους αίσθηση το τι είναι ηθικά κατάλληλο, την ενσυναίσθηση και την αγάπη και τη φροντίδα των μαθητών τους, με βάση τη δική τους κατανόηση της ζωής. Οι ηθικές αντιδράσεις των εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στις προκλήσεις που σχετίζονται με την εργασία παρουσιάζονται σε αυτά τα συμμετοχικά βίντεο. Μιλούν για τη ζωή τους μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και εκπαιδευτικό πλαίσιο, αντανakλώντας τα ζητήματα που επηρεάζουν την πρακτική τους στην τάξη. Τα βίντεο προβάλλουν και προωθούν το ρόλο τους ως επαγγελματίες φροντίδας, ενώ τονίζουν τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν κατά την εκτέλεση αυτού του ποιμαντικού ρόλου. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ανάληψη και επίλυση των σημερινών προβλημάτων και στην οικοδόμηση του μέλλοντος για τους μαθητές τους (Harris, 1994, Swaneroel, 2008), παρεμβαίνοντας έτσι σημαντικά στις ζωές των μαθητών τους, με τις φωνές τους να λειτουργούν ως καταλύτης για ουσιαστική αλλαγή. Ο Wheeler (2011) υπογραμμίζει πως το ΣΒ είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει τη δημιουργία γνώσεων από όσους συμμετέχουν. Το μήνυμα που πρέπει να μεταφερθεί, επομένως, δεν είναι προκαθορισμένο, αλλά απορρέει από τη διαδικασία που δημιουργεί την άρθρωσή του: "το βίντεο συμμετοχής μπορεί να διευκολύνει τη διαρκή επέκταση των ορίων της γνώσης, από τον εαυτό του στην ομάδα στην κοινότητα, πέραν των διαφορετικών απόψεων που εκφράζονται, συμφιλιώνονται ή χάνουν τη διαδικασία". Ταυτόχρονα, ο Bery (2003) αναγνωρίζει τη σημασία των ρόλων τόσο των παραγωγών όσο και των θεατών. Ο συγγραφέας υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο το ΣΒ είναι αποτελεσματικό και στην εμπλοκή του κοινού στη διαδικασία. Ενώ ο παραγωγός κερδίζει την εξουσία με το να είναι υπεύθυνος, προσδιορίζοντας θέματα και διαμορφώνοντας την ιστορία, ο θεατής είναι σε θέση να εσωτερικοποιήσει το περιεχόμενο, να αναδιατυπώσει τις έννοιες και να προκαλέσει στερεότυπα. Και πάλι, ο Bery (2003) δίνει έμφαση στο πώς τα βίντεο που παράγονται μέσω της δραστηριότητας βίντεο καθίστανται μέσα για την ανταλλαγή εμπειριών και πώς οι θεατές μπορούν να προβληματιστούν πάνω στις ιστορίες των άλλων και να τις εφαρμόσουν ως νέα πλαίσια αναφοράς για να δουν την πραγματικότητά τους. Η εμπειρία προβολής δίνει τη δυνατότητα στα μέλη του ακροατηρίου να εξετάσουν την κατάστασή τους και την κατάσταση της κοινότητάς τους και να εξετάσουν τρόπους να αναλάβουν τη ζωή τους. Έρευνες έδειξαν ότι τα ΣΒ στις εκπαιδευτικές διαδικασίες (Makrakis, 2014):

- οδήγησαν στην κριτική σκέψη που βοήθησε τους συμμετέχοντες να αποδώσουν τις προηγούμενες υποθέσεις τους, όπως οι πεποιθήσεις και οι αντιλήψεις για τα θέματα που μελετήθηκαν.
- βοήθησε να ανακατασκευάσουν τις υποθέσεις τους μέσα από τη δημιουργία νοήματος.

- οδηγεί σε μετασχηματιστική πράξη, καθώς περιλαμβάνει τους συμμετέχοντες στη διαδικασία καθορισμού του τι πρέπει να κάνουν και πώς να κάνουν, να αποκτήσουν ιδιοκτησία σε ό, τι κάνουν
- να συμμετάσχουν σε μια μαθησιακή διαδικασία που μπορεί να τους εξουσιοδοτήσει να μεταμορφώσουν την προσωπική και κοινωνική τους πραγματικότητα
- βοηθούν να αμφισβητηθεί με κριτικό πνεύμα η αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας και των ισχυρών σχέσεων εξουσίας
- ενισχύει τις δεξιότητες υπεράσπισης και προωθεί εναλλακτικές λύσεις σε κανόνες και πρακτικές που αναπαράγουν ανισότητες, βία και μη βιώσιμες συμπεριφορές.

5. Το Πλαίσιο Υλοποίησης

Οι συμμετέχοντες στην κατασκευή ΣΒ ήταν φοιτητές του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2017 – 2018 & 2018 – 2019. Συνολικά συμμετείχαν 60 φοιτητές 3ου και 4ου έτους. Οι συγκεκριμένοι φοιτητές συμμετείχαν στο σεμινάριο - μάθημα με τίτλο “Γ03Σ09 - Ψηφιακά μέσα, Συμμετοχικό βίντεο και Μετασχηματιστική μάθηση”. Σκοπός του συγκεκριμένου σεμιναρίου είναι οι φοιτητές να αποκτήσουν θεωρητικές βάσεις και δεξιότητες για τα ψηφιακά μέσα, την χρήση του Βίντεο στην Εκπαίδευση, τη δημιουργία συμμετοχικού βίντεο με εφαρμογές για φορητές συσκευές και την εφαρμογή της Μετασχηματιστικής Μάθησης στη δημιουργία ψηφιακού συμμετοχικού βίντεο. Στο πλαίσιο των μαθημάτων πραγματοποιείται ανάπτυξη ΣΒ που ασχολούνται με έργα αειφορίας που προέρχονταν από την τοπική κοινότητα. Οι φοιτητές χωρίστηκαν σε μικρές ομάδες (τριών - τεσσάρων ατόμων). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να υπάρξει ενδυνάμωση των μελλοντικών εκπαιδευτικών ώστε να αναπτύξουν τις εκπαιδευτικές τους ικανότητες ενεργά και με εμπειρία, τόσο μεμονωμένα όσο και σε συνεργασία. Οι συμμετέχοντες παρήγαγαν έργα βίντεο που μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως "αυθεντικές" μαθησιακές δραστηριότητες επειδή έλαβαν χώρα στον "πραγματικό κόσμο" και προεχόταν από την τοπική τους κοινότητα. Ορίστηκε σαν όριο στην διάρκεια των ΣΒ τα 12 λεπτά ώστε να αποτελούν σύντομα παραδείγματα της συγκεκριμένης τεχνικής ανάπτυξης. Χρησιμοποιώντας συμμετοχικές τεχνικές, όπως συζητήσεις ομάδων εστίασης, μεμονωμένες συνεντεύξεις και σενάρια γραφής, οι σπουδαστές συμμετέχουν στη συγκέντρωση αποδεικτικών στοιχείων από τα μέλη της τοπικής τους κοινότητας που συμμετέχουν στην παραγωγή των συμμετοχικών βίντεο. Τα θέματα που ενσωματώνονται στα βιντεοκλίπ που να σημειωθεί ότι αναπτύχθηκαν με τη χρήση κινητών τηλεφώνων και εφαρμογών Web2 αφορούν τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές πτυχές της εκπαίδευσης για την αειφορία. Τα σχέδια που αναπτύχθηκαν από τους σπουδαστές σε συνεργασία με άλλους ενδιαφερόμενους από την κοινότητα ήταν τα παρακάτω:

- Καθαρίζω το σήμερα, φροντίζω το αύριο. (Για την ρύπανση των παραλιών)
- Ο δρόμος του νερού, γίνεται ο δρόμος της ρύπανσης. (Για την ρύπανση των υδάτων σε μια πόλη).
- Εσωτερική μετανάστευση των κατοίκων της ορεινής Νάξου!
- Μια μακραίωνη παράδοση εκτυλίσσεται σε επικίνδυνη συνήθεια. (ένα συμμετοχικό βίντεο για την παράνομη οπλοκατοχή στην Κρήτη)

- Χώροι στάθμευσης στο Ρέθυμνο. (ένα από τα κυκλοφοριακά προβλήματα της πόλης του Ρεθύμνου)
- Το πρόβλημα των αδέσποτων σκύλων στην Δυτική Αττική.
- Δώσε αίμα, δώσε ζωή! (Ένα συμμετοχικό βίντεο για την εθελοντική αιμοδοσία). <https://www.youtube.com/watch?v=EopB5ulpj00>
- Αλκοόλ... Ένας ύπουλος φίλος. https://www.youtube.com/watch?v=B4TJByY_Fh4
- Εθισμός!! Τα Ναρκωτικά Στην κοινωνία των Χανίων
- Τροχαία Ατυχήματα στην Κρήτη
- Άλλαξε θέση...Σ' αρέσει; Μια αναφορά για τα παιδιά που προέρχονται από τις εμπόλεμες περιοχές της Συρίας και κατοικούν στο Ρέθυμνο
- Παιδική Παχυσαρκία στα παιδιά του Ρεθύμνου. <https://www.youtube.com/watch?v=3jvIVIBf3vY>
- Κακοποίηση αδέσποτων ζώων συντροφιάς. Πρόσεξε με, Άκουσέ με, Φρόντισέ με!!!

Τα στάδια που παρουσιάστηκαν προηγουμένως ακολουθήθηκαν στην δημιουργία συμμετοχικών βίντεο από ομάδες φοιτητών (3-4 ατόμων) 3^{ου} & 4^{ου} έτους. Ως εργαλείο ΤΠΕ το ΣΒ χρησιμοποιήθηκε ως μετασχηματιστικό εργαλείο για την αειφορία. Ένας αναδυόμενος τομέας αφορά τη συγχώνευση των ΤΠΕ με την εκπαίδευση για την αειφορία (Μακράκης και Κωστούλας-Μακράκης 2012). Η σύνδεση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση για την αειφόρο/βιώσιμη ανάπτυξη αντιμετωπίζεται με εκτεταμένες συζητήσεις και έρευνες που αναγνωρίζουν την πρόκληση που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες στη μετατροπή της εκπαίδευσης στην μάθηση για βιώσιμη ζωή (Makrakis, 2006). Στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για την βιώσιμη/αειφόρο ανάπτυξη και τις εκπαιδευτικές τεχνολογίες κατατάσσεται και το συγκεκριμένο μάθημα του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης που αναπτύχθηκαν τα ΣΒ. Σύμφωνα με τον κριτικό κονστρουκτιβισμό, οι έννοιες διαμορφώνονται και η γνώση χτίζεται μέσω της αλληλεπίδρασης, της συζήτησης και της κριτικής σκέψης που οδηγεί σε αλλαγή θέσης και στάσης. Ο κριτικός κονστρουκτιβισμός ενδυναμώνει τους ανθρώπους να αναλάβουν δράση για την κοινωνική μεταρρύθμιση (Kostoulas-Makrakis & Makrakis, 2006). Αυτή η διαδικασία μπορεί λοιπόν να είναι ιδιαίτερα ενδυναμωτική, επιτρέποντας στην ομάδα ή την κοινότητα να πάρει πρωτοβουλίες για να λύσει τα δικά της προβλήματα καθώς και να προωθήσει και να ευαισθητοποιήσει και άλλες ομάδες ή οργανισμούς (Lunch, 2006). Στο πλαίσιο υλοποίησης εφαρμόστηκαν οι αρχές του μετασχηματιστικού σχεδιασμού μάθησης μαζί με την οπτικοποίηση της πληροφορίας για την δημιουργία εκπαιδευτικών εφαρμογών που βασίζονται στα υπερμέσα (Μακράκης 2012). Το πλαίσιο στο οποίο σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν τα ΣΒ χωρίστηκε σε βήματα που στηρίχθηκαν στην μεθοδολογία δημιουργίας ΣΒ με τη χρήση της μετασχηματιστικής μάθησης που παρουσιάζεται στην βιβλιογραφία (Makrakis, 2012), τα 10 βήματα που παρουσιάστηκαν (Lu & Lu, 2006) αλλά και ακολουθώντας τα 4 Στάδια Υλοποίησης ενός ΣΒ που παρουσιάστηκαν προηγουμένως. Συγκεκριμένα στην αρχή αναζητήθηκαν στο YouTube «καλά παραδείγματα» συμμετοχικού βίντεο από τους συμμετέχοντες αλλά και ο διδάσκων παρουσίασε παραδείγματα ΣΒ που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο των μαθημάτων παλαιότερων ετών. Μετά οι συμμετέχοντες αναζήτησαν και αναλύσαν προβλήματα που παρουσιάζονται στην τοπική κοινωνία. Αναζητήθηκαν θέματα που περιείχαν κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά ζητήματα.

Επέλεξαν συγκεκριμένο πρόβλημα, αναζήτησαν αντίστοιχες πληροφορίες στο διαδίκτυο και όρισαν το θέμα του ΣΒ που θα υλοποιούσαν. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία ενός αυθεντικού μαθησιακού περιβάλλοντος έτσι ώστε οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν την δυνατότητα να συμμετέχουν σε ρεαλιστικά σενάρια μάθησης και επίλυσης προβλημάτων. Στο επόμενο βήμα οι φοιτητές δημιούργησαν τις ομάδες τους και αναζήτησαν τους συμμετέχοντες που θα χρησιμοποιήσουν στην υλοποίηση των ΣΒ, από την τοπική κοινωνία και πραγματοποιήθηκε μια πρώτη επικοινωνία με τους συμμετέχοντες και ορίστηκαν τα σχετικά ραντεβού με στόχο την δημιουργία φιλικού κλίματος, εμπιστοσύνης και ισότητας αλλά και την ευαισθητοποίησή τους για τα προβλήματα που είχαν επιλεχθεί να αναπτυχθούν. Αμέσως μετά καθορίστηκαν ο σκοπός και οι στόχοι κάθε ομάδας καθώς και οι στρατηγικές υλοποίησης των ΣΒ. Με τη χρήση του διαδικτύου πραγματοποιήθηκε μια πιο εμπεριστατωμένη έρευνα για το πρόβλημα που είχε επιλέξει κάθε ομάδα με στόχο την απόκτηση αξιόπιστων γνώσεων αλλά και την δημιουργία σφαιρικής αλλά και ολιστικής προσέγγισης για τα επιλεγμένα θέματα. Για την ορθή λειτουργία των ομάδων υλοποίησης αλλά και για την πραγματοποίηση των παρεμβάσεων με τη χρήση ΣΒ οι φοιτητές προχώρησαν στην υλοποίηση ρεαλιστικού χρονοδιαγράμματος. Το επόμενο βήμα ήταν οι ομάδες να γράψουν το σενάριο και να αναπτύξουν το αντίστοιχο εικονογραφημένο σενάριο (storyboard). Μετά πραγματοποιήθηκαν οι λήψεις των βίντεο με την συνεργασία όλων των συμμετεχόντων (ομάδα φοιτητών αλλά και συμμετέχοντες από την τοπική κοινωνία) και έγινε το απαραίτητο μοντάζ και επαναλήφθηκαν λήψεις πλάνων που είχαν χαρακτηριστεί «προβληματικά» ως προς την ποιότητα (κακός ήχος, κουννημένη εικόνα κλπ.). Αμέσως μετά προστέθηκαν τίτλοι και κείμενα που πρόσφεραν έμφαση σε συγκεκριμένες έννοιες που παρουσιάζονται στο ΣΒ. Στο τέλος κάθε ΣΒ προστέθηκαν οι δημιουργοί και η παρουσίαση πνευματικών δικαιωμάτων των χρησιμοποιούμενων πόρων λαμβάνοντας υπόψιν τους και τις αρχές του GDPR. Ακολούθησε η προβολή των ΣΒ στα μέλη κάθε ομάδας και συζήτηση μεταξύ όλων των μελών της ομάδας με στόχο την τελική αξιολόγηση του βίντεο με βάση τους στόχους που είχαν τεθεί. Τέλος τα βίντεο που υλοποιήθηκαν στάλθηκαν σε όλους τους συμμετέχοντες που προερχόταν από την τοπική κοινότητα, αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο σε κλειστό κανάλι αλλά και στάλθηκαν σε ομάδες στο Facebook που είχαν κοινούς σκοπούς με αυτούς που όρισαν οι ομάδες των φοιτητών.

6. Μεθοδολογία της έρευνας

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος περιείχε τα παρακάτω στάδια:

1. Τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των ΣΒ.
2. Την παρουσίαση του υλικού που δημιουργήθηκε από τις ομάδες των φοιτητών σε όλους τους φοιτητές του μαθήματος
3. Την πραγματοποίηση ελεύθερης συζήτησης γύρω από κάθε ΣΒ που παρουσιάστηκε.
4. Την πραγματοποίηση μιας μη-δομημένης ομαδικής συνέντευξης από τον διδάσκοντα στις ομάδες υλοποίησης των ΣΒ.

7. Εργαλείο δημιουργίας και επεξεργασίας συνεργατικού βίντεο - Quik.

Το εργαλείο που επιλέχθηκε και χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή συμμετοχικών βίντεο ήταν το Quik. Είναι ένα δωρεάν εργαλείο δημιουργίας και επεξεργασίας φωτογραφιών, βίντεο και μουσικής. Η εφαρμογή που επιλέχθηκε μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε φορητές συσκευές με

λειτουργικό Android (<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.stupeflix.replay&hl=el>), σε φορητές συσκευές Iphone - Ipad με λειτουργικό σύστημα IOS (<https://apps.apple.com/gr/app/quik-gopro-video-editor/id694164275?l=el>) αλλά και σε περιβάλλον Windows για tablets με το συγκεκριμένο λειτουργικό σύστημα (Quik Desktop, <https://gopro.com/en/us/shop/softwareandapp/quik-%7C-desktop/Quik-Desktop.html>). Με την συγκεκριμένη εφαρμογή έχουν καλυφθεί όλες οι φορητές συσκευές που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν με την βοήθεια της κάμερας που περιέχουν, στην λήψη δειγμάτων βίντεο (video clips) αλλά και στην επεξεργασία (μοντάζ) του τελικού συμμετοχικού βίντεο λόγω των υψηλών δυνατοτήτων επεξεργασίας των φορητών συσκευών (Smart Phones, Tablets κλπ.) που υπάρχουν στην αγορά τα τελευταία χρόνια. Η επεξεργασία βίντεο με το συγκεκριμένο εργαλείο μετατρέπεται σε παιχνίδι χωρίς να χρειάζονται οι χρήστες να έχουν ιδιαίτερες δεξιότητες. Για να χρησιμοποιήσει κάποιος την εφαρμογή θα πρέπει να την εγκαταστήσει στην φορητή του συσκευή και να συνδεθεί με τον λογαριασμό του στο Facebook ή στο Instagram. Με μια προαιρετική συνδρομή GoPro Plus, είναι ακόμα πιο εύκολο να δημιουργήσει κάποιος και να διαμοιραστεί βίντεο χρησιμοποιώντας τις έξτρα δυνατότητες του Quik. Του προσφέρονται μια τεράστια ποικιλία soundtracks για να διαλέξει και μπορεί να ανεβάσει αυτόματα τις φωτογραφίες και τα βίντεο που θα δημιουργήσει στο cloud για να τα επεξεργαστεί και να τα απολαύσει στη φορητή του συσκευή οποιαδήποτε στιγμή και οπουδήποτε. Η συγκεκριμένη εφαρμογή προέρχεται από την εταιρία GoPro, την γνωστή εταιρία κατασκευής φορητών καμερών βίντεο. Αντί να χρειάζεται να κατεβάσετε και να χρησιμοποιήσετε χωριστά την εφαρμογή Quik, οι χρήστες των καμερών GoPro μπορούν να δημιουργήσουν αυτόματα βίντεο με εντολές που προέρχονται από την εφαρμογή Quik, χρησιμοποιώντας περιεχόμενο από την κάμερα GoPro καθώς και οποιοδήποτε βίντεο και φωτογραφίες που αποθηκεύονται τοπικά στην συγκεκριμένη φορητή συσκευή. Το Quik είναι μια πολύ εντυπωσιακή εφαρμογή. Τα θετικά στοιχεία που εν τέλει προσφέρει στην κατασκευή ενός συμμετοχικού βίντεο ήταν η αιτία για την επιλογή του: Η χρήση της ίδιας συσκευής για λήψη και επεξεργασία βίντεο, η εύκολη λειτουργία, η δυνατότητα φορητότητας λόγω του ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε φορητές συσκευές, ο εύκολος διαμοιρασμός, η ποικιλία λειτουργικών συστημάτων που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ότι ήταν δωρεάν. Με την εφαρμογή Quik, κατάφεραν να δημιουργήσουν οι συμμετέχοντες υπέροχα βίντεο με λίγες κινήσεις. Επέλεξαν φωτογραφίες και βίντεο κλιπ και στη συνέχεια άφησαν το Quik να κάνει το μοντάζ με ένα "μαγικό τρόπο". Σε δευτερόλεπτα, βρήκαν υπέροχες λήψεις, πρόσθεσαν όμορφες μεταβάσεις και εφέ και συγχρόνισαν την μουσική που επέλεξαν. Είχαν την δυνατότητα να προσθέτουν στην ιστορία τους, κείμενο, και μετά την ολοκλήρωση της δημιουργίας τους να το διαμοιράζουν εύκολα με φίλους.

Πριν επιλεγεί η συγκεκριμένη εφαρμογή οι συμμετέχοντες είδαν και αξιολόγησαν και άλλες παρόμοιες εφαρμογές για φορητές συσκευές που απορρίφθηκαν (η κάθε μια για διαφορετικούς λόγους)

8. Αποτελέσματα της υλοποίησης ΣΒ από τους φοιτητές του ΠΤΔΕ

Ερευνώντας την υλοποίηση των ΣΒ στο πλαίσιο του μαθήματος « Γ03Σ09 - Ψηφιακά μέσα, Συμμετοχικό βίντεο και Μετασχηματιστική μάθηση», τα ακαδημαϊκά έτη «2017 -2018» & «2018 -2019» αναδύθηκαν τα παρακάτω αποτελέσματα:

- Μέσω των ΣΒ δίνεται η ευκαιρία να αναπτυχθούν δεξιότητες στον ορισμό και την επίλυση προβλημάτων, να προβληθεί η μάθηση, οι γνώσεις και οι πρακτικές των δημιουργών των ΣΒ, και να αναπτυχθεί μια βαθιά κατανόηση μάθησης του περιεχομένου.
- Οι συμμετέχοντες ήταν σε θέση να εκφράσουν τις προηγούμενες υποθέσεις τους μέσα από την διαδικασία του ΣΒ, όπως και τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις για τα θέματα

- που μελετήθηκαν. Από την άλλη πλευρά, δόθηκε η δυνατότητα να ανακατασκευασθούν οι υποθέσεις τους μέσα από τη δημιουργία νοήματος
- Κρίθηκε από τους συμμετέχοντες ως μια διαδικασία που έχει ως απόρροιά της την μετασχηματιστική πράξη, καθώς περιλαμβάνει τους συμμετέχοντες στη διαδικασία του τι πρέπει να κάνουν και πώς να κάνουν, να αποκτήσουν την κυριότητα σε αυτό που κάνουν και να συμμετάσχουν σε μια μαθησιακή διαδικασία η οποία έχει την δυνατότητα μπορεί να μεταμορφώσει την προσωπική και κοινωνική τους πραγματικότητα
 - Οι συμμετέχοντες καταφέρνουν να θέσουν προς αμφισβήτηση, με κριτικό πνεύμα, η αναπαραγωγή της κυρίαρχης ιδεολογίας και των υφιστάμενων σχέσεων εξουσίας, καθώς επίσης ενισχύει τις δεξιότητες υπεράσπισης και προωθεί εναλλακτικές σε κανόνες και πρακτικές που αναπαράγουν ανισότητα, βίαιες και μη βιώσιμες συμπεριφορές.
 - Οι συμμετέχοντες κατά την δημιουργία του ΣΒ αισθάνθηκαν έντονα ως δημιουργοί - παραγωγοί «μικρών κινηματογραφικών ταινιών» αποκτώντας την εμπειρία του σχεδιασμού και υλοποίησης αλλά και διάχυσης του υλικού στο διαδίκτυο.
 - Αναπτύχθηκαν τεχνικές δεξιότητες ως προς τη λήψη βίντεο αλλά και την επεξεργασία εικόνων, βίντεο και ήχων χρησιμοποιώντας κατάλληλες εφαρμογές για φορητές συσκευές με την βοήθεια των δικών τους έξυπνων φορητών συσκευών (tablets&Smartphones), δίνοντας στους συμμετέχοντες μια αίσθηση ελευθερίας αλλά και ευκολίας υλοποίησης του πονήματός τους.
 - Δημιουργήθηκε στους συμμετέχοντες η αίσθηση της ικανοποίησης βλέποντας το τελικό τους αποτέλεσμα αλλά και προωθώντας το ΣΒ στο διαδίκτυο, το οποίο λειτούργησε και ως κίνητρο για να επαναληφθεί διαδικασία υλοποίησης ΣΒ και για άλλα θέματα.

9. Συμπεράσματα

Μετά την παρουσίαση όλων των παραπάνω στοιχείων εύκολα παρατηρεί κάποιος ότι η υλοποίηση ΣΒ επιτρέπει στους ανθρώπους να δημιουργούν και να διαμοιράζουν πολυμεσικό περιεχόμενο ανάλογα με τις δικές τους ανάγκες και παρατηρώντας κριτικά προβλήματα που συναντούν στην τοπική τους κοινότητα, να παρουσιάζουν βιώσιμες λύσεις. Αυτή η διαδικασία βοηθά στον καθορισμό αξιών και προκαλεί ενδυνάμωση στους συμμετέχοντες, επιτρέποντάς τους να αναλάβουν δράση για την επίλυση των δικών τους προβλημάτων και να μεταδώσουν τις ανάγκες και τις ιδέες τους σε άλλες ομάδες στις τοπικές κοινότητες. Χρησιμοποιώντας εφαρμογές για φορητές συσκευές (Mobile Applications) και τις φορητές τους συσκευές (Smartphones ή Tablets), οι συμμετέχοντες χρειάζονται λιγότερη εκπαίδευση και εξοικείωση και προχωρούν στην υλοποίηση των ΣΒ με πιο εύκολο τρόπο σε σχέση με τις παραδοσιακές τεχνολογίες χρησιμοποιώντας κάμερα και ΗΥ.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνική

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, Υ.Υ. ΚΑΙ Κ.ΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ (2012). *Ερευνα σχετικά με το συμμετοχικό βίντεο στην εκπαίδευση στην Ελλάδα*. Στο διαδίκτυο http://www.montesca.eu/VISTA/wp-content/uploads/2012/11/VISTA_Research_gr_inlingua.pdf

Κωστούλα-Μακράκη Ν. & Μακράκης, Β. (2006). *Διαπολιτισμικότητα και εκπαίδευση για ένα βιώσιμο μέλλον*. Αυτοέκδοση.

Ξενόγλωσση

- Bery, R. (2003). *Participatory Video that Empowers*. In: White, S. A. (Eds.), *Participatory Video: images that transform and empower*. London: Page, 102-121.
- Harris, K.(1994). *Educators: Constructing the future*. London: The Falmer Press.
- Milne E-J, Mitchell C., Naydene de Lange (2012). *Handbook of Participatory Video*, Rowman and Littlefield, London
- Kemmis, S. and R. McTaggart (2005). “*Participatory Action research: Communicative Action and the Public Sphere*”. The Sage Handbook of Qualitative Research 3rd edition K. Denzin and Y. Lincoln. Thousand Oaks, London, New Delhi, Page 559-604
- Lu N. & Lu C. (2006).*Insights into Participatory Video a Handbook for the Field*.Published by InsightShare
- Lunch, C. (2005). *Participatory video for monitoring and evaluation. Experiences with the MSC approach*. Insight, Oxford, UK from web <https://insightshare.org/wp-content/uploads/2017/05/PV-for-ME-Experiences-with-the-MS-approach-English.pdf>
- Lunch, C. (2006). *Participatory video as a documentation tool*. Leisa Magazine
- Makrakis, V. (2006). *Preparing United Arab Emirates Teachers for Building a Sustainable Society*. E-MediaPublications: University of Crete.
- Makrakis, V. (2012). *Pre-service teachers as transformative intellectuals enabled through participatory digital video*. Paper presented at the 2nd international conference on critical education. Athens: University of Athens, Department of Education.
- Makrakis, V. (2014). *ICTs as Transformative Enabling Tools in Education for Sustainable Development* Springer-Verlag Berlin Heidelberg
- Mayo, P.(1999). *Gramsci, Freire and adult education. Possibilities for transformative action*. London and New York: Zed Books.
- Pring, R.(2001). *Education as a moral practice*. Journal of Moral Education, 30(2):101-112.
- Roberts, T. (2015). *Participatory Video*. Royal Holloway, University of London, UK. JohnWiley & Sons, Inc. Published 2015 by JohnWiley & Sons, Inc.
- Shaw, J. (2012).*Using participatory video for action research: negotiating the space between social process and research product*. Open University from web <http://www.real-time.org.uk/resources/Using-Participatory-Video-for-Action-Research.pdf>
- Shaw, J. & C. Robertson (1997). *Participatory video: a practical approach to using video creatively in group development work*. London, Routledge. School of Economics and Political science, Institute of Social Psychology

- Swanepoel, C.(2008). *The perceptions of educators and school principals of each other's disposition towards educator involvement in school reform*. South African Journal of Education, 28(1): 39-51.
- Wheeler, J. (2011). *Seeing like a Citizen: participatory video and action research for citizen action*. In: Shah, N. & Jansen, F. (Eds.), Digital AlterNatives with a Cause? Book 2 - To think. Bangalore: Centre for Internet and Society / Hivos, 47-60.
- White, S., Ed. (2003). *Participatory video: Images that transform and empower*. London, Sage.
- White, S. A., & Patel, P. K. (1994). *Participatory Message Making with Video: revelations from studies in India and the USA*. In: White, S. A., Nair, K. S. & Ascroft, J. (Eds.), Participatory Communication - Working for change and development. New Delhi: Sage, 359-386